

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА МЛАДЕЖТА

(2021-2025)

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ. ПРИОРИТЕТИ И ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

Законът за младежта дефинира държавната политика за младежта като „целенасочена и последователна дейност на държавата, общините, младежките организации и обществото, която има за цел създаване на благоприятни условия за пълноценно личностно развитие на младежите и участието им в обществения и икономическия живот, както и приобщаването им в управлението на местно, областно и национално ниво чрез дейности, насърчаващи развитието на младежите в страната.“ (чл. 2).

В тази връзка, на национално ниво политиките за младите хора се създават и реализират с цел подобряване качеството на живот и на условията за успех на всеки един от тях чрез устойчиви механизми за инвестиране в младежите като значим социален капитал и за мобилизиране на потенциала им в развитието и просперитета на страната ни.

Национална стратегия за младежта (2021-2030) набляга на факта, че политиката за младежта има хоризонтален характер и че всяка секторна политика – за образованието, заетостта, културата, спорта, здравеопазването, социалните услуги, регионалното развитие, околната среда, транспорта, цифровизацията, иновациите и т.н. има отношение към живота на младите хора в Република България. Тази специфика на политиката предполага зачитане на потребностите и интересите на младите хора във всяка секторна политика, постоянен фокус върху заложените стратегически цели и силно и устойчиво междусекторно партньорство с институциите на национално, регионално и местно ниво, както и със социалните партньори и неправителствените организации, които работят в младежкия сектор.

Национална програма за младежта (2021-2025), наричана за краткост – **Програмата**, е един от инструментите, чрез които Министерството на младежта и спорта осъществява непосредствено политиката за младежта на територията на Република България.

Програмата е разработена в отговор на наблюдаваните тенденции по отношение на различни обществени процеси, като основният ѝ приоритет е осигуряване на подкрепяща и насърчаваща среда за личностна, професионална и социална реализация на младите хора в страната.

Визията ѝ е насочена към подобряване качеството на живот и реализация на младите хора чрез създаване и прилагане на устойчиви механизми за инвестиране в техния потенциал, който би допринесъл за пълноценното социално-икономическо развитие на България като страна членка на Европейския съюз.

На национално ниво **Програмата** е в съответствие с целите на Националната стратегия за младежта (2021-2030), като е един от инструментите за изпълнение на младежката политика в страната.

Програмата е разработена и въз основа на изводите и препоръките, направени в Анализа на съществуващия механизъм за планиране, мониторинг и отчитане на мерките и програмите в изпълнение на младежките политики, изготвен и представен в рамките на проект „Национална система за планиране, мониторинг и отчет на изпълнението на младежките политики“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ и изпълняван от Министерството на младежта и спорта в периода 2017-2021 г.

При разработването ѝ са взети под внимание и текстовете на Стратегията на Европейския съюз за младежта (2019-2027), съобразно която се очертават основните цели на работа в сферата, които могат да се идентифицират като:

- Осигуряване на възможност младите хора да бъдат творци, „архитекти“ на собствения си живот чрез подпомагане на тяхното образование, на личностното и професионалното им развитие;
- Акцент върху политиката на институциите в областта на трудовата заетост, здравеопазването и социалното приобщаване на младите хора;
- Създаване на необходимите механизми, чрез които младите хора да бъдат не просто статисти на политическата сцена, а личности с активна гражданска позиция, носители на идеята за положителна промяна, вдъхновена от ценностите на национално и европейско ниво и запазване на идентичността им.

Стратегията на Европейския съюз за младежта за периода 2019-2027 задава цялостна визия и тематични приоритети на ниво Европейски съюз (ЕС), но и конкретно формулирани и аргументирани цели. Европейските цели за младежта не са правно обвързващи, но е целесъобразно да се вземат предвид при създаването на бъдещата визия за младите хора в страната ни в контекста на тяхната значимост, адекватност и ценност.

II. ПРИЕМАНЕ, СРОК НА ИЗПЪЛНЕНИЕ, ФИНАНСОВА РАМКА И ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ

Програмата се приема от Министерския съвет в съответствие с чл. 7 от Закона за младежта.

Продължителността на изпълнението ѝ за текущия програмен период е 5 години – 2021-2025 г.

Необходимите средства за реализацията ѝ през програмния период се осигуряват в рамките на бюджета на Министерството на младежта и спорта за съответната година и съобразно разходните тавани в тригодишната бюджетна прогноза.

Национален координатор на **Програмата** е министърът на младежта и спорта, който определя условията за разработване на проектни предложения по Програмата с подробни указания относно изискванията за кандидатстване съобразно заложените годишни приоритети и индикативни дейности. Министърът на младежта и спорта обявява годишните приоритети в зависимост от потребностите на младите хора и от социално-икономическата среда в страната.

Конкретните условия за кандидатстване за всяка текуща година и размерът на отпусканата финансова помощ се оповестяват от националния координатор чрез публикуване на конкурсните процедури на електронната страница на Министерството на младежта и спорта.

Дейностите по Програмата се осъществяват на територията на Република България при условията и реда на конкретната обявена процедура за кандидастване.

В зависимост от спецификата на приоритетите и дейностите, които ще се реализират в рамките на финансираните проекти, може да се прилага териториално

разделение, съобразено с броя на младите хора по административни единици според приложими данни на Националния статистически институт.

III. ЦЕЛЕВА ГРУПА ПО ПРОГРАМАТА

Реализирането на дейностите по Програмата е насочено към млади хора между 15 и 29 години, които са нейна пряка целева група.

Непреки участници в дейностите могат да бъдат национални и местни структури и/или институции, организации с нестопанска цел и други заинтересовани страни.

IV. РЕД И УСЛОВИЯ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ ПО ПРОГРАМАТА. ДОПУСТИМИ КАНДИДАТИ ПО ПРОГРАМАТА

Редът и условията за финансиране на проекти по Програмата, както и допустимите кандидати по нея се определят с наредбата, издадена на основание чл. 8, ал. 3 от Закона за младежта.

V. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА

Програмата предвижда финансиране на младежки дейности по следните тематични области:

ТЕМАТИЧНА ОБЛАСТ 1

НЕФОРМАЛНО ОБУЧЕНИЕ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА УМЕНИЯ И КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

1.1. Представяне

Социалното изключване на младите хора е предизвикателство на национално ниво, който оказва влияние върху всички сфери на обществения и икономическия живот в страната. Факторите, които водят до социално изключване на тази специфична целева група са различни, но образованието е основната предпоставка за социализация и личностно и професионално развитие.

Неформално обучение предоставя възможност за преодоляване на дефицитите в личностното развитие чрез учене извън институциите за образование и обучение за

повишаване на личностните, професионалните и гражданските компетенции. Неформалното обучение е гъвкава форма на обучение през целия живот, което може да се развива в пълната гама от съзнателни дейности (лични, социални или професионални).

Неформалното обучение предоставя специфичен подход във и към образованието, при който се използват такива методи и дейности, които подхождат към учещия се по алтернативен, нетрадиционен начин, основаващ се на по-директното му включване и ангажиране със собственото му учене и развитие.

1.2. Специфична цел/и на тематичната област

С изпълнение на тази тематична област в сферата на младежта се цели да се предостави на младите хора възможност за участие в разнообразни форми за неформално обучение и информално учене, което да има широко приложение и да допринася за осигуряване на гъвкави форми, като дистанционно обучение/електронно учене, комбинирано учене, обучение на работното място (напр: обучения по различни работни техники/занаяти) и др., особено за лицата без образование и квалификация, които не могат да се включат в професионално обучение, насърчаване разработването на модулни учебни програми, които се адаптират по-бързо към потребностите на пазара на труда и дават възможност за продължаване на обучението в бъдеще.

В рамките на тематичната област се цели да се насърчи и развитието и специалното обучение на младежки работници, каквото е законоустановеното задължение на национално и общинско ниво при изпълнението на програми за младежта (чл. 34 от Закона за младежта).

Тези алтернативни възможности ще допринесат младите хора да развият своя пълен потенциал от интереси или дарования, да се справят със свои здравословни, личностни, когнитивни, социо-емоционални, образователни или социални дефицити, чието овладяване или/и преодоляване формалната образователна система не винаги успява да управлява и/или да повишават собствения си капацитет за справяне с реални или потенциални социални рискове в своя живот и среда.

1.3. Съответствие

Тематичната област е в съответствие и е средство на изпълнение на следните стратегически и оперативни цели от Национална стратегия за младежта (2021-2030):

- Стратегическа цел 1: Насърчаване на неформалното обучение – Оперативна цел 1.1: Повишаване на достъпа до неформално обучение за развитие на ключови компетентности;

- Стратегическа цел 2: Насърчаване на заетостта и подкрепата за млади хора, които не учат, не работят и не се обучават (NEETs), Оперативна цел 2.1: Насърчаване на заетостта на младите хора;

- Стратегическа цел 3: Насърчаване на ангажираността, участието и овластяването на младите хора, Оперативна цел 3.1: Повишаване на нивото на гражданска ангажираност на младите хора и Оперативна цел 3.2: Повишаване на нивото на овластяване и качествено участие на младите хора в процесите на вземане на решения на местно, национално и европейско ниво;

- Стратегическа цел 4: Развитие и утвърждаване на младежката работа в национален мащаб, Оперативна цел 4.2: Насърчаване на иновативни подходи в младежката работа.

ТЕМАТИЧНА ОБЛАСТ 2

ЕКОЛОГИЯ И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

2.1. Представяне

Климатичните промени, замърсяването на въздуха, увеличаващите се емисии на въглероден двуокис, изсичането на гори, ерозията на обработваемите земи, намаляването на природните ресурси, изчезването на биологични видове са само част от предизвикателствата на съвременния свят. Влошаващото се качество на природата и съпътстващите я естествени процеси се отразяват непосредствено на средата, в която живеем.

Затова е важно екологията и опазването на околната среда да са водещи при изграждането на съзнанието на младите хора като членове на обществото и чрез действията си те да подкрепят съхраняването на заобикалящата ни среда и природата на България.

Разширяването на познанията по темата и личното участие ще спомогне за формирането на отношение, навици и способност за реална промяна в ценностната система на младите хора.

2.2. Специфична цел/и на тематичната област

С изпълнение на тази тематична област в сферата на младежта се цели да се предостави на младите хора възможност за участие в различни инициативи за подобряване и/или опазване на околната среда, както и изграждане в тях на съзнание за гражданска позиция и поведение, екологична култура и социална отговорност по темата.

2.3. Съответствие

Тематичната област е в съответствие и е средство на изпълнение на следните стратегически и оперативни цели от Национална стратегия за младежта (2021-2030):

- Стратегическа цел 3: Насърчаване на ангажираността, участието и овластяването на младите хора, Оперативна цел 3.1: Повишаване на нивото на гражданска ангажираност на младите хора;

- Стратегическа цел 6: Насърчаване на здравословен и природошадящ начин на живот, Оперативна цел 6.4: Постигане на осъзната промяна в мисленето и поведението на младите хора по отношение на опазване на околната среда.

ТЕМАТИЧНА ОБЛАСТ 3

СВОБОДНО ВРЕМЕ, ТВОРЧЕСТВО И КУЛТУРА

3.1. Представяне

Осмислянето на свободното време на младите хора чрез интересни и полезни за тях занимания и теми, може да ги мотивира да живеят пълноценно, да се развиват и да постигат личностни и професионални успехи.

Начините на прекарване на свободното време са въпрос на ценности, традиции, житейски подход и лични предпочитания и идентичност, които често се определят и зависят и от финансовите възможности и/или други условия на заобикалящата ни среда.

3.2. Специфична цел/и на тематичната област

С изпълнение на тази тематична област в сферата на младежта се цели да се предостави на младите хора възможност за участие в различни форми и/или инициативи за осмисляне и пълноценно прекарване на свободното време, създаване на възможности за творческо изразяване, възраждане/запазване на традиции и повишаване на тяхната лична и/или обществена култура, както и утвърждаване на тяхната идентичност.

3.3. Съответствие

Тематичната област е в съответствие и е средство на изпълнение на следните стратегически и оперативни цели от Национална стратегия за младежта (2021-2030):

- Стратегическа цел 3: Насърчаване на ангажираността, участието и овластяването на младите хора, Оперативна цел 3.1: Повишаване на нивото на гражданска ангажираност на младите хора;
- Стратегическа цел 7: Насърчаване на културата и творчеството сред младите, Оперативна цел 7.1: Повишаване на достъпа до култура и нивото на културно участие на младите хора и Оперативна цел 7.2: Насърчаване на лични творчески умения.

ТЕМАТИЧНА ОБЛАСТ 4

НАСЪРЧАВАНЕ НА ЗДРАВΟΣЛОВЕН НАЧИН НА ЖИВОТ

4.1. Представяне

Преходът от детството към зрялата възраст се счита за основен период от физическото, психическо и емоционално израстване на всеки човек. Тогава се изграждат голяма част от навиците, свързани с физическото, психичното и емоционалното здраве, начина на хранене, физическата активност, формират се умения

за самоконтрол върху личните емоционални състояния и поведение, създават се модели за природосъобразен и здравословен начин на живот и култура.

Физическото и психично здраве са ключов елемент за изграждане на младите хора като пълноценни личности в обществото ни.

4.2. Специфична цел/и на тематичната област

С изпълнение на тази тематична област в сферата на младежта се цели да се предостави на младите хора възможност за ангажиране и/или участие в различни форми и/или инициативи и/или други дейности за изграждане на трайни навици за здравословен начин на живот и балансирано емоционално състояние.

4.3. Съответствие

Тематичната област е в съответствие и е средство на изпълнение на следните стратегически и оперативни цели от Национална стратегия за младежта (2021-2030):
Стратегическа цел 6: Насърчаване на здравословен и природосъобразен начин на живот,
Оперативна цел 6.1: Създаване на условия и насърчаване на младите хора към здравословен начин на живот, здравословно хранене, физическа активност и спорт,
Оперативна цел 6.2: Превенция на проблеми, свързани с психичното здраве на младите хора и
Оперативна цел 6.3: Превенция на проблеми, свързани със сексуалното и репродуктивно здраве на младите хора.

ТЕМАТИЧНА ОБЛАСТ 5

ТОЛЕРАНТНОСТ И ЕВРОПЕЙСКА ПРИНАДЛЕЖНОСТ

5.1. Представяне

Изграждането на толерантност, насърчаването на зачитането на правата на човека и демократичните принципи са основни елементи за борба с предразсъдъците, дискриминацията и различните форми на насилие сред младите хора.

Също така стимулирането на чувството за принадлежност към ЕС чрез запознаването с принципите, структурата и функциите на институциите на Съюза са от

първостепенно значение за възпитанието на пълноценни граждани с европейско самочувствие.

5.2. Специфична цел/и на тематичната област

С изпълнение на тази тематична област в сферата на младежта се цели, от една страна, да се повиши нивото на информираност на младите хора относно проблемите на младежите от уязвимите групи / младите хора в неравностойно положение, както и да се повиши толерантността им относно тази целева група. Възпитаването на отношение по темата ще засили уважението сред различните по произход, култура, възгледи и други прояви на човешка индивидуалност.

От друга страна, чрез изпълнението на дейности за популяризиране на европейските ценности, ще се засили чувството за принадлежност на младите хора към процесите в ЕС и активизиране на участието им в тях.

5.3. Съответствие

Тематичната област е в съответствие и е средство на изпълнение на следните стратегически и оперативни цели от Национална стратегия за младежта (2021-2030):
Стратегическа цел 5: Свързаност, толерантност и европейска принадлежност,
Оперативна цел 5.1: Насърчаване на социалното включване на младите хора от уязвими групи, Оперативна цел 5.2: Насърчаване на толерантност и ненасилие, превенция на агресия сред младите хора, включително и в онлайн пространствата и Оперативна цел 5.3: Засилване на чувство за принадлежността към ЕС и споделяне на европейските ценности.

VI. ОБЩИ УСЛОВИЯ. ИНДИКАТОРИ

1. Общи условия

1.1. При осъществяване на дейности, за които е необходимо лицензиране, разрешение, регистрация, вписване или дейността се извършва от лица с нормативноустановена квалификация, кандидатите следва да удостоверят изпълнението им в съответствие с нормативните изисквания.

1.2. Изработените по проектите материали/продукти не могат да бъдат използвани за стопански цели и не могат да се реализират като търговски стоки.

2. Индикатори

При реализиране на проекти по Програмата, за всяка година от изпълнението ѝ следва да бъдат обхванати не по-малко от 16,5 % от младите хора в страната съгласно официалните данни на Националния статистически институт за съответните години, като поне 10 % (десет процента) от тях попадат в групата NEETs (млади хора, които не учат, не работят и не се обучават).

Също така, всяка от тематичните области на Програмата следва да е била годишен приоритет в поне две проектни години от изпълнението ѝ, като в рамките на съответните процедури ще бъдат залагани и индикатори за изпълнение на конкретната тематична област съобразно актуалните за младите хора теми и процеси в съответния период.

VII. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ДЕЙНОСТИ ПО ПРОГРАМАТА

При кандидатстване и реализиране на дейности по Програмата всеки допустим кандидат следва да се води от следните принципи:

- 1. Законосъобразност;**
- 2. Съответствие** на Програмата с относимите спрямо сферата на интервенция национални, европейски и международни стратегически документи;
- 3. Ефективност, ефикасност и устойчивост** на младежките проекти, реализирани по Програмата;
- 4. Многосекторен подход** при планиране и изпълнение на проектните дейности;
- 5. Равен достъп и недискриминация** за всички младежи в Република България;
- 6. Обществена солидарност и толерантност** към всички групи младежи;
- 7. Иновативност** в процеса на планиране и изпълнение на младежките проекти;
- 8. Професионализъм** при реализиране на дейностите;
- 9. Прозрачност и икономичност** при усвояването на финансовите средства;

10. Надграждане и усъвършенстване на съществуващи практики, опит и услуги;

11. Изграждане на мрежа от партньорства на местно, регионално и национално ниво с участието на всички заинтересовани страни.

VIII. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Резултатите от изпълнението на предвидените дейности по Програмата се очаква да бъдат:

- Прозрачност при изпълнението на Програмата за целевата групи и други заинтересовани страни;
- Положителна обществена нагласа за инициативите на Министерство на младежта и спорта, осъществявани в подкрепа на младите хора;
- Повишено влияние на неформалното/интерактивното обучение върху младежките общности;
- Включване на възможно по-голям брой млади хора в дейности, които ще подпомогнат изграждането на различни видове компетенции и умения сред тях;
- Организиран и проведен информационни кампании, насочени към изграждане на различни нагласи и умения сред младите хора;
- Организиран и проведен доброволчески инициативи по всяка от тематичните области на Програмата;
- Организиран и проведен дейности за активизиране на младите хора в млаките населени места по всяка от тематичните области на Програмата;
- Организиран и проведен публични събития с участието на млади хора и ангажирани институции и организации на всички нива;
- Организиран и проведен обучения за различните възрастови подгрупи млади хора;
- Организиран и проведен мероприятия за привличане и насочване на вниманието на младите хора и повишаване на тяхната чувствителност към различните видове обществени проблеми;

- Организиран и проведен различни видове дейности с участието на и насочени към целевата група за стимулиране и насърчаване към здравословен и физически активен начин на живот.

IX. КОНТРОЛ, НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПРОГРАМАТА

Контрол

Контролът по изпълнението на Програмата се осъществява от министъра на младежта и спорта.

Наблюдение

Мониторинг на текущото изпълнение на утвърдените дейности по финансираните проекти се извършва от Министерство на младежта и спорта в съответствие с функциите, описани в Устройствения правилник на министерството.

Оценка

В рамките на програмния период се предвижда да бъдат осъществени междинна и окончателна оценки по Програмата за установяване на съответствието, ефективността, ефикасността и устойчивостта при изпълнението ѝ.